

Na temelju članka 4. i članka 43. stavka 2. točke 10. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci ("Narodne novine", br. 75/2008. i 54/2013.) guverner Hrvatske narodne banke donosi

Preporuku za ublažavanje kamatnog i kamatno induciranoga kreditnog rizika pri dugoročnom kreditiranju potrošača

1. Uvod

S ciljem pridonosa stabilnosti financijskog sustava u cjelini putem zaštite potrošača od kamatnog rizika i banaka od kamatno induciranoga kreditnog rizika, Hrvatska narodna banka preporučuje kreditnim institucijama postupanje kojim se ublažava rizik vezan uz mogući rast kamatnih stopa.

U Republici Hrvatskoj krediti građanima uglavnom se odobravaju uz promjenjivu kamatnu stopu, što potvrđuju podaci iz [Ankete o promjenjivosti kamatnih stopa](#), koju je sredinom 2016. godine proveo HNB: 67% svih kredita odobrenih kućanstvima ugovoreno je uz promjenjivu kamatnu stopu, pri čemu su EURIBOR i NRS gotovo podjednako zastupljeni kao njezini promjenjivi parametri (29% odnosno 31% ukupnih kredita). Kod stambenih kredita oni ugovoreni s promjenjivom kamatnom stopom još su zastupljeniji: čine 82% svih odobrenih kredita, pri čemu je EURIBOR kao parametar ugovoren kod 40%, a NRS kod 38% kredita.

Znatna izloženost kućanstava kamatnom riziku posljedica je globalno niskih razina kamatnih stopa odnosno ugovorenih parametara¹, posebice EURIBORA, u razdoblju u kojem su fiksne marže određene na temelju [zakonodavnog okvira](#). Naime, u skladu sa Zakonom o potrošačkom kreditiranju ("Narodne novine", br. 75/2009., 112/2012., 143/2013., 9/2015., 78/2015., 102/2015. i 56/2016.) promjenjiva kamatna stopa jest zbroj ugovorenog parametra¹ i fiksne marže. Zbog toga je [kamatni rizik](#) koji snosi sektor kućanstava znatan, a najizloženiji su tom riziku potrošači² koji imaju sklopljene ugovore o kreditu s duljim preostalim rokovima do dospijeca. Osim toga, odabir promjenjivog parametra u strukturi kamatne stope određuje način transmisije šokova koji mogu nastati na domaćem ili stranom tržištu, a o kojima ovisi brzina, intenzitet i učinci njegove materijalizacije (obrađene u materijalu Hrvatske narodne banke [Rizici za potrošača u kreditnom odnosu](#)).

Uzimajući u obzir višegodišnje recesijsko razdoblje i relativno kratak proces gospodarskog oporavka, izgledno je da trenutačne razine dohodaka kućanstava, posebice onih u nižim dohodovnim razredima, nisu dostatne da podnesu više razine tereta otplate duga. Rast kamatnih stopa imao bi u tom slučaju negativan povratni učinak, i na osobnu potrošnju i gospodarski rast, i na poslovanje banaka (vidi *Analitički prilog ovoj preporuci*).

¹ U skladu s izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju – ZPK ("Narodne novine", br. 143/2013.) pri određivanju kamatnih stopa mogu se primijeniti sljedeće stope: EURIBOR, LIBOR, nacionalna referentna stopa (NRS), prinos na trezorske zapise Ministarstva financija i prosječna kamatna stopa na depozite građana u odnosnoj valuti.

² Prema članku 300. Zakona o kreditnim institucijama ("Narodne novine", br. 159/2013., 19/2015. i 102/2015.) potrošač je svaka fizička osoba koja je klijent kreditne institucije, a koja djeluje izvan područja svoje gospodarske djelatnosti ili slobodnog zanimanja.

Zahvaljujući, između ostalog, aktivnom nastojanju HNB-a, kreditne institucije odobravaju sve veći broj stambenih kredita uz ugovaranje fiksnih kamatnih stopa (krajem 2016. takvi krediti imali su udio od 22% u svim novoodobrenim kreditima) te stambenih kredita kod kojih je za dio razdoblja otplate ugovorena fiksna kamatna stopa (krajem 2016. takvi krediti imali su udio od 47% u svim novoodobrenim stambenim kreditima).

Iako je zbog rasta udjela kredita kod kojih je za dio razdoblja otplate ugovorena fiksna kamatna stopa djelomično smanjen kamatni rizik za potrošače, dominantan segment ukupnoga kreditnog portfelja kućanstava i dalje je izložen riziku znatnog porasta preostalog iznosa kamata za otplatu kredita.

Naposljetku, iako je trend kretanja kamatnih stopa nemoguće unaprijed točno predvidjeti, imaju li se na umu zasada iznimno niske tržišne kamatne stope, trošak fiksiranja kamatnih stopa razmjerno je nizak.

2. Preporuka

Svim kreditnim institucijama koje pružaju usluge kreditiranja potrošača u Republici Hrvatskoj Hrvatska narodna banka preporučuje sljedeće:

1. da u pisanom obliku i što je prije moguće ponude potrošačima s kojima već imaju sklopljene ugovore o kreditu mogućnost izmjene ugovorne odredbe kojom je ugovorena promjenjiva kamatna stopa ugovaranjem fiksne kamatne stope, i to za kredite za koje je preostalo dospijeće duže ili jednako sedam godina;
2. da pri ponudi izmjene postojećih ugovora o kreditu potrošačima daju usporedne otplatne planove u skladu s Odlukom o efektivnoj kamatnoj stopi kreditnih institucija i kreditnih unija te ugovaranju usluga s potrošačima ("Narodne novine", br. 1/2009. i 41/2009.) te rezultate simulacija u skladu s Odlukom o sadržaju i obliku u kojem se potrošaču daju informacije prije ugovaranje pojedine bankovne usluge ("Narodne novine", br. 2/2015. i 73/2017.) primjenjujući uvjete iz postojećeg ugovora o kreditu i primjenjujući uvjete koje nude pri izmjeni ugovora u smislu točke 1. ove Preporuke kako bi potrošač stekao jasan uvid u ponudenu promjenu svojih ugovornih obveza;
3. da pri izmjeni postojećih ugovora o kreditu ne zaračunavaju i ne naplaćuju potrošačima naknade povezane s promjenom postojećih ugovora o kreditu niti zaračunavaju niti naplaćuju druge naknade i troškove vezane uz promjenu ugovornog odnosa, primjerice naknadu za prijevremenu otplatu kredita, a da za procjenu vrijednosti založene nekretnine rabe posljednju procjenu koju su bile dužne provesti prema Odluci o klasifikaciji plasmana i izvanbilančnih obveza kreditnih institucija ("Narodne novine", br. 41A/2014. i 28/2017.);
4. da potrošaču ne naplaćuju naknadu za prijevremenu otplatu kredita kako bi mu olakšale mogućnost izbora između ponuda kreditnih institucija na tržištu;
5. da pri izmjeni postojećih ugovora o kreditu ponude potrošačima visinu fiksne kamatne stope sukladnu onoj koju trenutno nude, odnosno ako u ponudi nemaju ugovore o kreditu s fiksnom kamatnom stopom, da ponude potrošačima visinu fiksne kamatne

stope koja u bitnom ne odstupa od prosječne fiksne kamatne stope na tržištu³, te da pri izmjeni ugovora o kreditu ne ugovaraju naknadu za prijevremenu otplatu kredita;

6. da za potrebe odobravanja novih kredita potrošačima uvedu odnosno prošire ponudu kredita s fiksnim kamatnim stopama kako bi učinile dostupnijom zaštitu od kamatnog rizika za te kredite, te da pri ugovaranju takvih kredita ne ugovaraju naknadu za prijevremenu otplatu kredita.

Hrvatska narodna banka u svrhu mogućeg prilagođavanja instrumenata makrobonitetne politike i izvještavanja Vijeća za financijsku stabilnost zatražit će od kreditnih institucija redovito dostavljanje informacija o postupanjima vezanima uz ovu preporuku te će o tim postupanjima obavijestiti javnost.

Zagreb, 26. rujna 2017.

Guverner

Boris Vujčić

³ Statističke tablice G2a, G2b i G2c koje HNB redovito ažurira daju vremenski pregled kretanja kamatnih stopa kreditnih institucija na kredite kućanstvima.